

"JANJICA OSTOJA" nosi naziv četverorazredna osnovna škola u Srednjoj Lamovitoj od svog postojanja, negdje onih prvih posleratnih godina, kada je borba za pismenost bila isto toliko važna koliko i borba za obnovu i izgradnju naše ratom opustošene zemlje. Zašto je škola dobila baš to ime ovde ispod Kozare, u ovoj pitomoj ravnici, samo 3 kilometra južnije od druge škole u Gornjoj Lamovitoj, u čijem je dvorištu prvi put postrojena prva krajiška brigada, već danas, samo 35 godina posle pobedonosnog završetka Narodno oslobodilačkog rata nije dovoljno poznato, a mnogi današnji djaci, pa i njihovi roditelji o imenu svoje škole znaju samo toliko da je to ime jednog predratnog učitelja, rođenog u Janjicima, tu pored škole. Ni učitelji koji danas rade u školi neznaju danas dovoljno o ličnosti čije ime nosi njihova škola. O Ostoji Janjić-"Uči" može se čuti neka reč više samo od starijih i retkih stanovnika Lamovite, koji su ga lično poznavali i koji prije 30 godina nijesu bili rijetki i u manjini kada su jednoglasno odlučili da novoizgrađena škola nosi baš to ime.

Janjić Ostoja "Učo" je poginuli učesnik Narodno oslobodilačkog rata, iz čijeg života i rada su mi poznati neki detalji, zbog čega smatram za dužnost i obavezu da te detalje zabeležim, tim pre što sam i ja učesnik NOR-a i na taj način dam svoj skromni prilog u osvetljavanju jednog lika, koji je na mene ostavljao u svakoj prilici snažan uticaj, ne samo kao stric, već i kao čovjek, pedagog, borac.... To je i moj dug prema stricu Ostoji.

Janjić Ostoja rođen je u selu Lamovita 22.VIII 1909 godine od oca Spasoje i majke Stake, rođjene Jokić. Po završetku osnovne škole u selu Lamovita, upisuje se u Prijedoršku gimnaziju gdje završava četvrti razred 28.VI 1928 godine, a zatim ~~završava~~ pohađja učiteljsku školu u Banja Luci gdje diplomira 26.VIII 1933 godine. Odmah zatim odlazi na otsluženje vojnog roka u djačku četu 9. pešadijskog puka "Vojvoda Putnik" u Kragujevcu, da bi poslije devetomjesečnog djačkog roka položio ispit za čin rezervnog potporučnika.

Na dužnost učitelja postavljen je prvi put 27.X 1934 godine u mješovitoj narodnoj osnovnoj školi u selu Gornja Dragotinja, gdje je ostao do rata 1941 godine, kada se jedno vrijeme povlači u ilegalnost, aktivno učestvujući i pripremama i podizanju ustanka. Početkom 1942 godine komandir je Vojno-političkog omladinskog kursa u Paležu kod Balja, na kojoj dužnosti ostaje do početka velike Kozarske ofanzive u kojoj je poginuo.

Iz ovih nekoliko biografskih podataka vidljivo je da je Ostoja u svom rodnom mjestu Lamovitoj živio samo do završetka osnovne škole, a da je docnije samo povremeno navraćao, i tako da ga danas u Lamovitoj poznaju i sjećaju se samo rijetke starije osobe iz Lamovite i okoline.

Kada je Ostoja 1934 godine primio dužnost učitelja u Dragotinji, u školi je bila samo jedna učionica sa 124 djaka, od kojih su bile samo dvije učenice. Docnije se je broj djaka povećavao tako da ih je 1939/40 godine bilo 156 u 4 razreda, i samo jednoj učionici, koja je bila puna kao košnica. Iz činjenice da je od 124 učenika školu pohađjale samo dvije učenice može se zaključiti kakav je tada u tom selu bio odnos roditelja prema školi, prosvjećenost ljudi u mjestu, kultura itd. i o nekom materijalnom obesbeđenju škole, pomoći državnih institucija i drugim mjerama nije bilo ni govora. Učitelj je trebao da rešava sve probleme u vezi sa školom i vaspitanjem. Pa i pored tako teških uslova rada Ostoja je zahvaljujući velikoj volji, energiji, ljubavi i zalaganju postizao sa djacima odlične rezultate, a stizao je i da se bavi i vanškolskim djelatnostima. Prema djacima je bio roditeljski i osjetljiv, primeran u pravilnoj

postupanju, ne primanjujući sredstva prinude (batine), što je u to vrijeme bila rijetkost i u srednjim školama, zbog čega su ga djeca i njihovi roditelji neobično cijenili, voljeli i poštivali, ali i slušali i na njega se ugledavali. Njegova ljubav i briga o djacima nije se iscrpljivala završetkom četvrtog razreda osnovne škole, on je prenio njihov daljnji rad i razvoj, naročito onih rijetkih koji su nastavljali školovanje i u Prijedorskoj gimnaziji.

Sa dječkim roditeljima i drugim stanovnicima sela lako je uspostavljao blizak i prisan, prijateljski odnos i svi su se oni radovali svakom, pa i usputnom susretu sa svojim Učom, kako su ga svi popularno zvali. Zahvaljujući samo njegovom upornom radu sa roditeljima, mnogi su, naročito bolji djeci, otišli u srednje škole. Imao je sve osobine primjernog čovjeka i pravog narodnog učitelja kao blagost, dobronamjernost, duhovitost, pravičnost, živost, okretnost i energičnost a i strogost mu je bila prisutna, ali samo u riječima i postupcima, ali ne i u visokom tonu, vredjanju ili drilu. Čini mi se da i danas kada gledam njegovu sliku, vidim u njoj sve te i još mnoge druge njegove vrline.

Kada se je 20.XI 1937 godine oženio i vjenčao sa Desankom, rođjenom Zec iz sela Strigove, poznate porodice, koja je u Narodno-oslobodilačkoj borbi imala i odigrala veliku ulogu na Kozari, a za kuma uzelo Zgonjanin Dušana, rođenog brata Larkova, poznatog revolucionara, još više se je približio narodu i njegovim najrevolucionarnijim predstavnicima. Tada Larko i ~~Šurjaci~~ ^{Ostojci} šurjaci postaju česti gosti Učice i škole, u kojoj se organizuju sastanci i priredbe socijalnog i revolucionarnog sadržaja, zbog čega je učitelj bio optužen i sudjen u Banja luci. Ja sam tada imao 12 godina, tek sam počeo i u Prijedorsku gimnaziju i često sam odlazio i ostajao kod strica, ali nikako nisam shvaćao šta se to sa mojim stricom dešava i ako sam pretpostavljao da se oko njega pleće nešto opasno, šta su oni to radili, zašto i od mene kriju i taje razgovore, ali mi je ostalo duboko u pamćenju činjenica da su svi bili veoma radosni i sretni što je stric i posle presude zadržao dužnost učitelja. Takav njegov rad i ugled koji je imao u čitavom kraju od Donje Dragotinje do Kostajnice uticali su da ga zemljoradnici biraju za svoga poslovođu zadruga za poljoprivredni kredit, poslovođu nabavilačke zadruge i knjižničara-blagejnika narodne knjižnice i čitaonice u Dragotinji.

U takvom radu Ostoja je dočekao sudbonosne i najteže dane u istoriji ne samo Dragotinje, Kozare i Bos.krajine, već i Jugoslavije. Kao rezervni potporučnik bio je pozvan među prvima u bivšu Jugoslovensku vojsku i aprilski rat 1941 godine. Na odlasku vozom prema Banja-luci, zajedno sa šurjakom ličom Zec, sreo sam ih u vozu između Prijedora i Omarske, neposredno posle dvadesetsedmo-martovskih događaja u Beogradu i Jugoslaviji, a prije šestoga aprila-bombardovanja Beograda i početka rata. Stric je bio u oficirskoj uniformi, što je na mene posebno djelovalo, ali njihovo raspoloženje nije bilo na nivou toga mog utiska i ako im je bio veoma drag susret sa mnom u ovakvoj prilici. Dvadesetak dana poslije toga našeg susreta, bježeći iz vojske da bi izbegao zarobljeništvo, moj stric Ostoja izbio je jedne aprilske noći 1941 godine pred kuću već ostarjelog oca Spasoja (Majka Staka je umrla) i brata Uroša, gdje je u ilegalnosti ostao nekoliko dana i kada su se već pomahnitale ustaše počele interesirati za njega, pobjegao je u selo Strigovu kod šurjaka. Tada je nama i još nekim ljudima iz sela, koje je otac dovodio, govorio o uzrocima stranke i ponižavajuće kapitulacije bivše Jugoslavije, sa čime se je veoma teško mirio. Savjetovao je da se što dalje distanciramo od nove države i vlasti, predviđajući vrijeme samovolje, bezvlašća i zločina, naročito nad uglednijim i poznatijim ličnostima. Nije stric ni stigao u Strigovu a u našem i okolnim selima počela je samovolja, bezvlašće i zločini. Iz Gavranovića, Panića, Miševića, i Andjića i drugih otišli su mnogi, koji se nikad neće vratiti. Hvatani su u kući, dvorištu, na njivi, u šumi i kruzima, pod parolom da idu na rad u Njemačku, a završavali su na zajedničkim i drugim stratištima.

U tim teškim danima o stricu Ostoji ništa nisam znao, ^{sem} ~~a znao sam~~ da se nalazi u smrtnoj opasnosti. Možda je on u strogoj ilegalnosti i dolazio kod nas, ali meni kao dječaku od 15 godina o tome nisu govorili. Medjutim ja sam o njemu stalno mislio, ne samo zbog toga što je on moj stric, već i zato što sam u posljednje 4 godine, kada sam išao u Prijedorsku gimnaziju bio u izvesnom smislu pod njegovim starateljstvom, naročito u materijalnom pogledu. On se je o meni toliko brinuo i sterao, na način koji je bio pun ljubavi, radosti i zadovoljstva da ja prosto nisam znao šta da radim da bih ta njegova nadanja i očekivanja ispunio. To što sam dobar djak, mislio sam, nije dovoljno. Krajem jula 1941 godine (za vrijeme pokolja, (kako se to vrijeme u narodu obeležava), kada smo bili više u Gajevima (zbjegu) nego kod kuće, znao sam da je stric u smrtnoj opasnosti, pa sam jednog dana zapitao oca: "Šta li će biti sa stricem Ostojom", našto mi moj otac Uroš nije ništa odgovorio, ali je tek sutra pozvao me i rekao: "Bodja, otidi na štalu, zove te stric Ostoja". Kada sam se popeo na štalu pozdravio sam strica Ostoju i još jednog druga. Oni su bili naoružani, sa opasačima i uprtačima, ali je onaj drugi imao na opasaču i ručne bombe, što moj stric nije imao. Kasnije sam saznao da je onaj drugi bio Drago Lukić iz rudnika Ljubije poznati borac-revolucionar iz ratnog i predratnog perioda na Kozari. Oni su se ovde zadržali oko 20 dana u kojem sam vremenu često odlazio kod njih, radi prenošenja poruka do učiteljice Nele, koja je u to vreme radila legalno kao učiteljica u školi u Gornjoj Lambvitoj, a pri svakom susretu govorili su mi o ustanku, ratu, Sovjetskom savezu, ustašama, pokolju itd... U jednom razgovoru Drago Lukić mi je rekao: "Znaš šta dječko, Nijemci su protiv SSSR preduzeli dvije ofanzive i obadviije su Rusi slomili. Sada Nijemci organizuju treću ofanzivu i ako i nju Rusi slome, sloboda je blizu", našto je stric primijetio: "Zar ne uvidjaš da mi vodimo preteške razgovore sa njim, pa on je još dijete". U tim riječima, a još više u tonu kojim su izgovorene osjetio sam svu brigu i strah koju je stric zbog mene ispoljavao. Pošto je ustanak na Kozari, sem u našim okolnim selima gdje nije bilo članova Komunističke partije Jugoslavije već počeo, oni su ovde radili izvjesno vrijeme, razgovarajući sa nekim ljudima o potrebi dizanja ustanka, što je u neposrednoj budućnosti i realizovano, ali ja ne mogu tvrditi koliku je ulogu u tome imao njihov boravak ovde.

Jednoga dana dok su se oni nalazili kod nas, početkom avgusta, oko 10 sati, stiže pred našu kuću Mejo (Mejo) Muratov Jakupović, poznati ustaški koljač. Rekao je mome ocu da se ne plaši, jer da on više ne skuplja ljude za prisilni rad u Njemačkoj (pod tim izgovorom ljudi su prethodnih dana hvatani i vođeni na gubilište), jer su potrebe za radnom snagom u Njemačkoj obezbjeđene, a on je došao eto da to kaže, da se ljudi i dalje nebi plašili i da se malo na račun toga male proveseli i počasti kod oca. Uroš u tu priču nije vjerovao, ali nije imao kud, jer je koljač bio do zuba naoružan, pa mu je predložio da sidju u dno voća pod jedan veliki orah, u debeli hlad, što je Mejo prihvatio, ne sluteći da se radi o tome da treba da bude što dalje od štale. Tako je ustaški koljač Mejo Muratov čitav dan sjedio, jeo i pio pod orahom u dnu voća, a Drago i Ostoja, koji su znali za Meju, na štali. Na kakvim je mukama toga dana bila moja mama Dmitra, koju su svi partizani Kozare koji su je poznavali, zvali mama, koja je u istoj tepsiji, spremala u čitavom selu poznatu "maminu pitu", koju je morala dijeliti Meji, koji joj je poklao najdraže i najmilije i svom djeveru, dragom braci Ostoji, kako ga je ona zvala i njegovom drugu Dragi Lukić, koji njoj nepismenoj ženi i dragoj snaji objašnjavaju da muslimani nisu Turci, ustaše, koljači.... Slušaće ona to sa uvjericom tada da bi se samo nekoliko dana posle toga događaja uvjerkla da su oni u svemu bili u pravu, kada je Juso Jakupović, komšija i rođjak Mejin, učinuo mnogo, izlažući i svoj život velikom riziku spašavajući njenu drugu snaju i dvoje djece, koja je isto tako bila učiteljica, od likvidacije u kozarcu. Meja i partizanska "MAMA" će još tada u avgustu 1941 godine, zahvaljujući Dragi Lukiću i mome stricu Ostoji rasčistiti sa svim šovinizmima i nacionalizmima i ona će posle oslobođenja odlaziti u komšijske muslimanske kuće, posećivati ih i prijateljititi se sa njima.

Kada je Juso Jakupović ležao na smrtničkoj postelji rekao je da mu je najdraža bila "Mamina" poseta, a njegova supruga i djeca u toj poseti vidjeli su prekoračenje mnogih predrasuda na velikom putu revolucije, ostvarivanju bratstva i jedinstva svih naših naroda i narodnosti. Mnogo kasnije, otac Uroš mi je rekao, da su Drago i Ostoja, kada su šta- le odlučili da ubiju ustašu pod orahom, ali su u posljednjem trenutku odustali od te svoje namjere, plašeći se odmazde za našu porodicu i selo. Na kraju njihovog boravka ovde, ja sam Dragu odveo do učiteljice Nele Bo- janić (poginula u Kozarskoj ofanzivi, sa svojom sedmogodišnjom ćerkicom Branom), koja je u školi u to vreme radila legalno, a nešto kasnije, moj mlađji brat Mlađjan odveo je Ostoju do naše sestre Vepeljke, koja je bila udata za Ostoju Kukića-Racana u selu Bistrica.

Poslije dva mjeseca, tačnije oktobra 1941 godine Ostoja dolazi legalno u Omarsku za učitelja. Okolnosti po kojima je primio tu dužnos- nisu mi poznate, ali pretpostavljam da je tu dužnost primio po partijsko direktivi, jer je održavao vezu sa učiteljicom Melom (nekoliko puta preko mene) i svojim šurjacima u selu Strigovo, koji su od prvih dana ustanka na Kozari bili poznati rukovodioci. Sa druge strane činjenica je da na toj dužnosti nije ostao duže od 2-3 mjeseca, jer mu je zapretila opasnost hapšenja i likvidacije, zbog čeg je već krajem 1941 godine morao izaći na tada već slobodnu teritoriju. Jedne noći, pred izlazak u Kozaru poz- vao me je u školu u Omarskoj, koja se je nalazila na izlasku iz Omarske na putu za Kozaru. U Omarskoj je već bio utvrđeni garnizon Pavelićeve vojske, ali je stric znao da su meni poznati skriveni prilazi školi. Mi smo tada iz škole iznijeli sav školski pribor koji bi nam mogao koris- titi na oslobođenoj teritoriji. Sjećam se da smo tada ponijeli čak i sveske od domaćih zadaća učenika, jer su nam one zbog neiskorištenih stranica bile značajne za opismenjavanje nepismenih, jer je ta akcija opismenjavanja na našoj slobodnoj teritoriji bila u toku.

Baš u to vrijeme, krajem 1941 godine, ustanak na Kozari se je raspisao, zahvatajući čitavu teritoriju Kozare, a pritisak omladina- ca, koji nisu služili vojsku da budu primljeni u Odred, sve više je rasta. Štab odreda donosi odluku da se formiraju vojno-politički omladinski kur- sevi i da se omladinci primaju organizovano u odred, ali tek po završetku ovih kurseva. Tako su formirani Vojno-politički omladinski kursevi na Kozari u Jutrogošti, Lamovitoj i Paležu kod Balja (širi rejon Bos. Kostaj- nice). Za komandira Vojno-političkog omladinskog kursa u Paležu kod Balja postavljen je učitelj OSTOJA JANJIC, a za komesara ŽIVKO RODIĆ. Bio je to pravi izbor i sretno riješenje. Ostoja se je ponovo susreo sa svojim i drugim ~~djecima~~ doskorašnjim djacima, na istom, ali mnogo težem pedagoš- kom polju, obuci i vaspitanju. Jer, dok je jučerašnjim djecima govorio o istoriji, ratovima, pjesmi, guslana, ljubavi, slobodi, pravdi, pravdi i nepravdi, sadašnje omladince trebalo je obučiti i vaspitati da steknu spoznaju o komunizmu, kapitalizmu i fašizmu, da znaju razlikovati ustašu od domobrana, a prije svega da se znaju dobro tući, boriti i ginuti. Tako su stasavali i u Kozarske čete odlazili najbolji omladinci, evijet i po- nos Kozare. Oni će se tući, boriti i ginuti u Kozarskom odredu, 1.2.5.11. i drugim krajiškim brigadama širom Jugoslavije, ali će najveći broj njih zauvijek ostati u velikoj Kozarskoj ofanzivi a njihova imena biće zajed- no sa njihovim učiteljem Ostojem ispisana na velikom spomeniku na Brako- vici, najvećem vrhu Kozare, kao svetli primer hrabrosti, požrtvovanja i žrtvovanja za slobodu, bratstvo i jedinstvo naših naroda i pobjedu revolucije. Tako je Ostoja Janjić-Učo sa svojim učenicima u Narodno oslo- bodilačkoj borbi izvršavao časno i hrabro svoju dužnost pedagoga, vaspita- ča, borca, starješine i komandira.

U velikoj Kozarskoj epopeji-ofanzivi Ostoja je sa svojim omladincima učestvovao od početka do kraja. Poslije posljednjeg proboja, kada je deo odreda koji se nije uspio probiti odlučio, da bi svaki daljnji otpor vođio ka potpunom uništenju odreda isti rasformira, te da borci u manjim grupama i pojedinačno nastave otpor a zatim se okupe na zbornom mjestu na Paležu, organizuju, formiraju i još žele udare po fašističkom okupatoru i svim njegovim domaćim izdajicama i kvilinzima. Međutim Ostoj- ja Janjić, sa mnogim svojim djacima, na Palež nije stigao.

Po rasformiranju odreda, kada su borci pojedinačno i u manjim grupama nastavili otpor, on se je u jednoj prilici našao sa preživelim borcem Draganom Zgonjaninom (brat Larkov, prvoborac, sada u Banja Luci) koji kaže: "Predložio sam mu da idemo zajedno u jednom pravcu, što je Ostoja odbio, smatrajući da ćemo imati veće šanse ako idemo pojedinačno i u različitim pravcima" što su i učinili. Ovdje se Ostoji gubi svaki trag, bar koliko je meni poznato, a Dragan Zgonjanin je na svoju pravcu uletio u Njemački logor, pa pošto nije imao kud zavukao se u neko šunje, da bi poslije nekoliko dana, po odlasku Nijemaca, ostao sam i slobodan.

Što po mom sjećanju zbog toga i takvog:

- JANJIC OSTOJE-UČE, rođenog u selu Lanovita, od oca Spasoje i majke Stake, rođene Jokić,
- Predratnog učitelja iz sela Gornja Dragotinja, poznatog kao "UČA",
- Narodnog prosvetitelja i rukovodioca predratnog zemljoradničkog zadrugarstva,
- Učesnika Narodno-oslobodilačkog rata od početka revolucije,
- Komandira Vojno-političkog omladinskog kursa u Paležu kod Balja,
- Poginulog u velikoj i slavnoj Kozarskoj ofanzivi,

OSJEVANO KAZNEDNA OSNOVNA ŠKOLA U SREDNJOJ LANOVITOJ NOSI IME

" J A N J I C O S T O J A "

Banja luka 26.IV 1979 godine

POPUKOVNIK U PENZIJI

Božidar Janjić

Banja luka, Bulevar revolucije broj 15

Božidar Janjić

